

Timo Kinnunen
Särkiniementie 16 A 41
70700 Kuopio
Finland

Ristiinan risteilyni in Memoriam

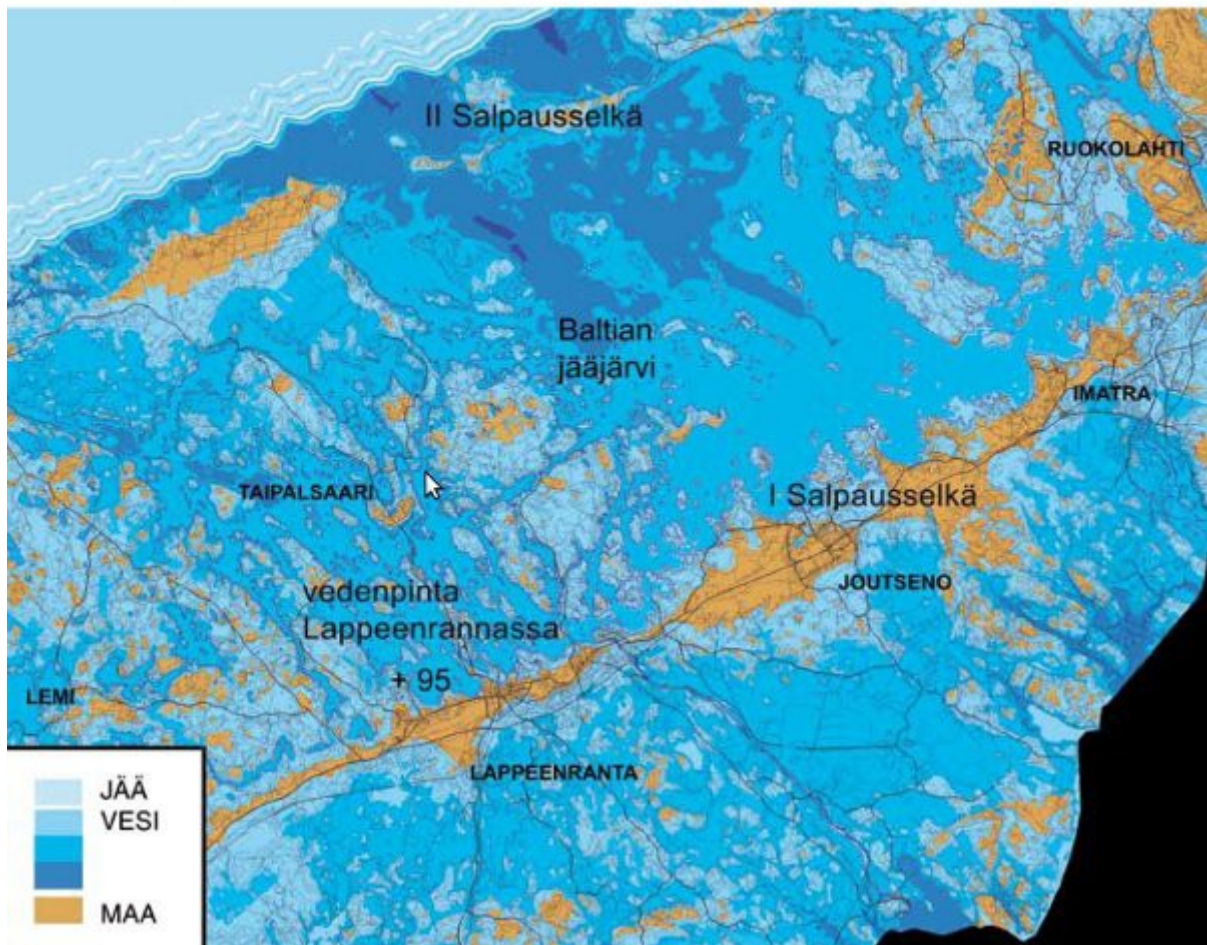
Ristiinan reissupojat palaavat Ristiinaan

Kaikkihan tiedämme, että ihmisaivot ovat verbaalinen elin, ja ihmisen todellinen maailma ei rakennu kuville. Tosin se näyttää niille rakentuvan, koska me näemme jokapäiväisessä ympäristössämme lähinnä värikkäitä kuvia, ja niiden kautta myös symboleja, jotka eivät ole yksiselitteisiä. Krusifiksihahmo edustaa muutakin kuin muuatta ristiinnaulittua miestä, mutta koska me ihmiset olemme keskustelevala laji, on äännteillä ja urahduksilla meille erityisen syvä merkitys, koska ne edustavat symboleita joita ei voi piirtää, kuten vaikkapa kuolema, jota emme voi ilmaista jollakin kuvalla täysin yksiselitteisesti, mutta *sanalla* voimme sen tehdä. Aivan sylilapsina voimme toki hahmottaa äitimme kasvot, kenties, mutta paljon enemmän meille merkitsee hänen äänensä, ja sen erilaiset sävyt. Hän rytmittää aivomme vastaanottamaan symboleja. Kuvallisia symboleja voidaan toki katsella, mutta ne eivät selitä itseään, ja aivot turhautuvat niiden kanssa, ja pian aivojen omistajaa työtyytetäänkin hullujenhuoneelle. Olen käyttänyt videoiden luomisessa yksinkertaista freeware -ohjelmaa, ja en ole tarkoin perillä siitä, minkälaisilla koodekeilla ja ohjelmalla videot aukeavat, mutta ei sillä ole mitään väliä. Aukeaa eli ei, se on minulle täysin samantekevää. Huomaatte, etten ole kovinkaan asiakasmyönteinen ihminen, mutta minun ei tarvitse mielistellä ketään. Ei enää tässä iässä, ja kuolemaa pahempaa kukaan ei voi tarjota. Ja mitä ylläolevaan kuvaan tulee, selitän sitä vaikka seuraavalla tavalla. Ennenvanhaan niin perin hiljainen ja harvaanasuttu Ristiina on tämän kuvan perusteella muuttumassa pentuhautomoksi. Tuossa ne lyllertävät, nuo lihavat, riipputtiset naiset, nuo tuhtia lehmää muistuttavat *äiteet* ja *äipät* - haisevine pentulaumoinen – tai sitten asialla ovat ammattimaiset päivähoitajat, jotka lonottavat hoitohuushollin jääkaapin tyhäksi. Jokat tapauksessa on selvää, että ne eivät ruoki pentulaumaa ainakaan perinteiseen tapaan tissiruokinnalla, vaikka tissimaito viivyyttäisi diabeteksen puhkeamista, ja olisi siten mitä terveellisintä apetta toukille. Matalaahan tuo Ristiinan rakennuskanta näyttää olevan (kuvan perusteella) vieläkin.

Johdanto

BALTIAN JÄÄJÄRVI III-VAIHE NOIN 11 800 – 11 600 VUOTTA SITTEN

Ristiina on aina merkinnyt minulle pelkkää linja-autopysäkkiä, ja ohikulkupaikkaa, eli vain paikkaa, jossa on täytynyt odottaa että linkkari lähtisi viimeinkin liikkeelle. Kertaakaan en ole matkustanut Ristiinaan tutkiakseni sitä oikein ajan kanssa, ja kunnolla. Silti olen käynyt jossakin vaiheessa linnoituksen raunioilla, ja nähnyt Ristiinan silloin kun turismi ja sen lieveilmiöt eivät vielä olleet ehtineet mukaan messiin. Tietenkin Ristiinan seudulla on oma esihistoriansa, jonka esinäytös alkaa jääkauden loppuvaiheen tietämiltä noin 11800-11600 vuotta sitten eKr., jolloin mannerjään reuna oli vielä nykyisen Saimaan keskiosassa. Silloin sattui tilapäinen parinsadan vuoden mittainen *kylmäkausi*, jolloin jään reuna sahasi ja junnasi paikoillaan, ja paikalle muodostui salpausselän kaltainen harjumuodostelma, joskin sitä paljon vaatimattomampi. Ristiina oli vielä tällöin tiukasti mannerjään puristuksessa. Sitten jää vetäytyi nopeasti lämpötilan noustessa pohjoiseen, jolla taas oli dramaattisia seurauksia. Suunilleen noin vuonna 11590 eKr. nykyisen Suomen alueella tapahtui *suurtulva*, jolloin kuvassa näkyvän Baltian jääjärven taso laski hyvin lyhyessä ajassa noin 30 metriä, ja siihen liittyi jään vetäytymisestä aiheutunut maankohoaminen, joka oli noin 5 metriä sadassa vuodessa. Mannerjäätikko oli näet painollaan aiheuttanut maaperään painuman, joka oikeni nopeasti jään vetäydyttyä. Samantapainen ilmiö jatkuu vieläkin merenkurkun seuduilla. Tästä seurasi laajojen maa-alueiden paljastuminen veden alta, ja ensimmäiset kasvit ja eläimet saattoivat siirtyä Suomen alueelle. Vähitellen suomalaiset erämaat alkoivat muodostua. Aiempi täällä vallinnut tundrailmasto lämpeni sekin nopeasti, eli 10 asteella alle sadassa vuodessa. Tässä kaikessa olisi miettimisen aihetta niille, jotka pähkäilevät sitä mitä ilmaston nykyisestä lämpenemisestä seuraa, sillä siinä on kyse muistakin ilmiöistä, jotka kaikki ovat muutostilassa epätavanomaisia, ja nopeita. Jääkauden päättymisen jälkeen lämpötilat Suomessa olivat pitkän aikaa nykyistä korkeammat, ja erityisesti kivikauden asumismuodoille suotuisat. Vuosien 6300-5700 eKr. -aikana ihmiset alkoivat maalata kalliomaalauksiaan, ja niitä on löydetty monestakin paikasta tuolloisen järvien rantaviivan liepeiltä, kuten myös Ristiinan seuduilta. Joskus kuulee sanottavan, että suomalaiset eivät ole vielä kunnolla laskeutuneet puusta, mutta tämä on pelkkää legenda, sillä jääkauden aikana

nykyisen Suomen alueella ei asunut ketään, ja nekin, jotka tänne tulivat, saapuivat eurooppalaisilta ja itäisiltä kulttuuriseuduilta, ja toivat mukanaan maanviljelyksen ja erityisesti viljanviljelyn. Olivat niitä nuorakeraamisia tyyppisiä. Myös kaupankäynti lienee ollut laajaa, jota osoittaa esimerkiksi se, että Norjassa viljety ruis on genettisesti identtistä täällä viljellyn rukiin kanssa. Eivät ne mitään puissa kiipeileitä apinoita olleet, vaan sivistyneitä uudisasukkaita, joilla oli uusi genettinen ominaisuus, eli kyky sietää maidon laktoosia, eli ne olivat vapaita pierutaudin kiroista. Ilman kehittyneitä maanviljelystä meikäläisiä erämaita ei olisi koskaan kyetty asuttamaan pysyvästi, sillä metsästyksen perustuva elämänmuoto ei voi tällaista taata, koska riistan määrä vaihtelee, ja yleensä riista metsästetään nopeasti vähiin, ja monet eläinlajit ajetaan sukupuuttoon, jonka jälkeen on pakko muuttaa muualle. Maanviljelyksessä vallitsee jatkuvan kierrätyksen periaate, ja se takaa normaaliolosuhteissa paremman ja vakaamman elintason.

Pelloksen tienhaara ja Kaisankammari

Linja-autoilun ajoiltani muistan Pelloksen tienhaaran, joka näytti tuolloin suunnilleen samanlaiselta kuin nykyäänkin. Vakiovuoron autot kävivät aina Pelloksen tehtaalla kääntymässä, vaikka eihän sieltä tullut koskaan ihmisiä kyytiin tullut - ihan laumoiksi saakka. Pelloksen tienhaarasta tiesi, että Mikkeliin ei ole enää pitkää matkaa.

Pelloksen tehtaat lienevät vaihtaneet välillä omistajaansa, mutta minun linja-autoiluaikoinani siellä tehtiin vaneria. Tehtaan sijoituspaikka oli sikäli järkevä, että tehtaan ympäristössä leviää entisen kaskialueen vyöhyke, josta saa kai vieläkin runsaasti koivua vanerin valmistukseen. Tehtaan vieressä on myös järvi, sillä tämännäiset tehtaot eivät voi toimia ilman vettä. Alueella oli myös asuintaloja tehtaan työläisiä varten, ja se muistutti sangen suuresti erittäin ankeita kaupunkien lähiöitä. Huvituksia täältä oli turha etsiä.

Kaisankammari sijaitsee Pellokselta jonkin verran pohjoiseen päin, ja se oli paikallaan jo linja-autoiluni aikoihin. Myöhemmin, kun olen saanut omat pyörät alleni, olen käynyt siellä pari kertaa kahvilla. Muistaakseni linkkari ei siellä pysähtynyt, mutta saatan olla tässä väärässäkin. Eihän tuo nyt niin kovin kummoinen ole, mutta jos matkustaa kymmeinä kilometrejä läpi metsien, se suorastaan pompaa silmiin – eräänlaisena maamerkinä. Tiesi, että Mikkeliin on enää koirankusema, tai pari.

Ristiinan Shell

Kuvassa näkyy se kaikkein viimeisin versio Ristiinan Shellistä, ennenkuin huoltamo – ja baarirakennus lopulta purettiin ja autojenpesu ja huoltopalvelut lakkautettiin. Baari oli sotkuinen ja sitä joi mielummin kahvinsa jossakin muualla. Huoltamon puolella haisivat jäteöljy ja trasselitukot. Varmaankin huoltsikan maaperä tuli kyllästettyä öljyllä hyvin vuosikymmenten kuluessa. Kävin asemalla muistaakseni ainakin kerran omilla pyörilläni, ja se oli vielä tuolloin lähes samanlainen kuin aikaisemminkin.

Nykyään Ristiinan vanha Shell-huoltamo on jo kadonnut Ristiinan kylämaisemista, ja tilalle on tullut *kylmäasema*, josta saa automaattibensaa. On oikeastaan varsin paradoksaalista, että lopulta siellä myydään vain sitä, mistä huoltoasemat ovat aina saaneet sen kaikkein vähäisimmän tuoton, eli katteen. Vanhoina huoltoasema-aikoina niiden kaupallinen kate kertyi myytävistä autojen varaosista, ja autojen pika-asennuksista ja korjauksista, sekä kaikesta muusta myynnissä olleesta oheistavarasta. Bensiini oli tavallaan halpa sivutuote. Nykyään autot ovat teknisesti senverran hyviä etteivät ne jätä enää tien päälle, ja niinpä maanlajuista, tiheää, entistä huoltoasemaverkostoa enää tarvita, ja tuskinpa entiaikojen

rasvanäpät osaisivat edes korjata nykyaikaisia, tietokoneistettuja autoja. Toisaalta tällaista kylmäasemaa on vaikeampi ryöstää – kuten tapahtui tämän edeltäjälle, joka oli ihmistyövoimavetoinen.

Linja-autoasema sekä uusi ja vanha Martanbaari

Kuvassa näkyy Ristiinan vanha Martanbaari, joka loi aikanaan oman yleisilmeensä koko kylälle. Jostakin minulle tuntemattomasta syystä pytinki on kuitenkin hävinnyt sen siliän tien. Linja-autot pysähtyivät ennenvanhaan näillä tienoilla, jos nyt oikein muistan. Kuvassa näkävä terassi rakennettiin muistaakseni myöhemmin – pääasiassa kai paikkakunnan kaljaukkoja varten. Jos kuvaa katsoo oikein tarkkaan, huomaa, että kuvan oikeassa laidassa kävelee täsmälleen sama nainen keltaisessa ulsterissaan, kuin allaolevassa, paljon uudemmassa kuvassa, joka kuvaa uutta baaria.

Vanhan Martanbaarin paikalle on nyttemmin rakennettu uusi funkkistyyppinen pytinki, joka korostaa asiallista asiaa, ja järjen järjellisyyttä. Linkkarit pysähtyvät edelleenkin tässä. Huomaa erityisesti kuvassa suojatietä suojatien vierestä ylittävä pitkäletkinen, keltaiseen palttooseen pukeutunut daami (jonka voit nähdä, sivunmennen sanottuna, myös vanhassa Martanbaarin kuvassa). Miten tämä taas on mahdollista, onkin mysteerien mysteeri, mutta lähes joka kylässä on aina ollut omat salaisuutensa. Ehkä kyse on samasta ilmiöstä, kun vanhoissa jonkun koulun luokkakuvissa, joissa kuvan reunassa seisoo aina se yksi ja sama opettaja, joka on juuri käynyt nykäisemässä kameran vitkalaukaisimesta, ja juossut paikalleen niin, että kravatti on vinossa.

Ristiinan kirkko

Ristiinan kirkosta minulla ei ole paljoakaan sanottavaa, sillä en ole koskaan ollut järin kirkollinen ihminen. Ennenvanhaan tapulin edessä oli 40 km:n nopeusrajoituslätkä, mikä oli pelkkä vitsi, jota kukaan ei noudattanut, vaan kirkon kohdalla oli tapana nostattaa neulaa oikein kunnolla. Kun nopeusrajoituskyltti vietiin lopulta pois, rauhoittui monen möllikkämopopojan kaasukäsi menkeinkuin itsestään – vaikka asiaan tähän asiaan lienevät vaikuttaneet myös ne ainaiset remmisaunat, joita mopopojille annettiin miesvoimin kirkon takana. Lopullisen niitin löi seurakunnan kirkkoherra, joka heräsi aina moottorin ulahtaessa hätkähtäen nokosiltaan kirkonpenkkien välistä, ja massutti närkästyneenä suutaan, ja kun kirkkoherra valittaa jostakin, niin se vaikuttaa enemmän kuin jos joku muurari tai räätäli alkaisi huutaa kun polttaisi mopoilijoiden kanssa pärensä. Lopulta mopopojille tehtiin pieni leikkaus paikallispuudutuksessa, joka poisti heiltä sukupuolielämiseen liittyvän tuskan, ja kirkkokuoroon saatiin vähän liiankin kanssa nuoria tenoreita. Kylätie hiljeni viimeinkin. Kirkkokuorosta tosin tuppasivat bassot loppumaan tällä pelillä lähes kokonaan. Ennenvanhaan tällaisia kirkkoja oli melkein jokaisessa kirkonkylässä, ja siksi näitä sanottiinkin kirkonkyläksi. **Google Street View** -kuvausauto ei ole kuitenkaan päässyt käymään täällä saakka, joten on ollut pakko lainata kuva kirkosta netistä.

Ristiinan vanha ja uusi kirjasto

On suorastaan paradoksaalista, että Ristiinaa, ja sen kirjastoa esiteltäessä näytetään kuvaa taaemmalla sijaitsevasta UDESTA kirjastorakennuksesta, ja ei haluta mainita sanaakaan etualalla komeilevasta VANHASTA Ristiinan kirjastosta. Uusi kirjastorakennus on tavanomaisen hölmön näköinen, verrattuna vanhaan, jossa sentään on jäljellä jotakin tyyliä. Syystä tai toisesta eivät ole sitä purkaneet, mutta on suorastaan outoa, etteivät edes mainitse tätä arvoisaa rakennusta kuntansa esittelyissä.

Brahenlinna

Brahenlinna on vanha linnoitus, joka sijaitsee Ristiinassa eräällä tarkoitukseen sopineella mäellä. Brahelinnan rakennutti kreivi **Pietari Brahe** Ristiinan ollessa osa hänen läänitystään. Linnakartano rakennettiin vuosien 1646-1669 aikana. Ristiinan kirkkopitäjä muodostettiin vuonna 1649. Kartano tuhoutui 1700-luvun alkupuolella isonvihan aikana. Tämä kuuluu niihin moniin, Suomeen rakennettuihin

linnoituksiin, joita vain harvoin kokeiltiin tositoimessa. Ihmiset kuitenkin mielellään käyvät näitä katsomassa. Kuvasta kuitenkin näkee selvästi sen, että käytössä olleilla käsi – ja hevospeleillä linnakkeen rakentaminen on ollut melkoinen ponnistus. Kun tykistö sittemmin kehittyi, ja sen tulivoima kasvoi, jäivät nämä tämäntapaiset linnoitukset ikäänkuin itsestään pois käytöstä.

Kyyhkylä

Kyyhkylän sairaalan löytäminen **Google Street View** -autolla oli vaikeaa, koska sitä ei oltu edes merkitty **Googlen** karttaan. Saattaa olla, että kuvausauton tytöt ja pojat eivät tienneet paikasta mitään – vaikka aina väitetään, että *Google muka tietää kaiken*. Siellä kuitenkin hoidettiin aikanaan lähinnä sotainvalideja, mutta nykyään myös muita, koska invalidit alkavat käydä vähiin.

Porrassalmi

Kyyhkylä sijaitsee lähellä Porrassalmen taistelupaikkaa, joka näkyy ylläolevassa kuvassa. Jokainen voi ilman minkäänlaista sotilaskoulutustakin nähdä, että juuri tuossa on hyvä paikka puolustautua vastustajaa

heikommilla voimilla. Kuvassa taustalla näkyvä harjanne on kapea, ja sinne pääsee vain yhtä kautta. Vedenpinta oli Porrassalmen taistelun aikoihin nykyistä korkeammalla. Nykyään vasemmalla puolella on peltoa.

Porrassalmen taistelun aikoihin vedenpinta oli hieman korkeammalla, ja kuten ylläolevasta kuvastakin näemme, tien molemmiin puolin on ollut vettä, joka on pakottanut vihollisvoimat ahtautumaan kapeikkoon. Tuossa kohdin on siis ollut erinomainen luontainen väijytyspaikka, mutta on siinä ollut huonotkin puolensa. Vihollinen, eli venäläiset, kykenivät keskittämään 12 kuusinaulaisten tykkiensä tulen kapealle kannakselle, helposti nähtävissä ja hahmotettavissa olevaan maaliin, ja jälki oli tuhoisaa. Vaikka tuonajan tykkien tulinopeus oli alhainen (keskimäärin ehkä noin kaksi laukausta minuutissa), kykenivät paikalla olleet 12 tykkiä keskittämään teoriassa kannakselle minuutissa ainakin 26 ammusta – mikä on jo paljon – kun vielä ottaa huomioon sen, että kukin ammus painoi noin kolme kiloa, ja tulituksen kohdealue oli pieni. Suomalaisten asemat eivät olleet kovinkaan syvät, ja siksi heitä kuolikin venäläisten tykkituloissa paljon. Tarkoittaahan tämä laskemani tulinopeus sitä, että lähes joka toinen sekunti mäenrinteeseen iski tykinammus. Tuonajan tykkien tulinopeus oli kuusinkertainen kiväärimieheen verrattuna, joka joutui aina laukauksen ammuttuaan tekemään monet lataustemput ennenkuin kykeni uuteen laukaukseen. Tosin vihollisen tykkitulo ei voinut vielä tuolloin olla järin tarkkaa, mutta tuhoisaa se varmasti oli. Kapeikon suomalaiset puolustajat olivat hakanneet osan puustosta pois saadakseen kevyille tykeilleen enemmän ampuma-alaa, mistä oli toisaalta se haitta, että vihollinen näki mäellä olevien suomalaisten tykkien sijainnin, ja kykeni paikantamaan ne suuliekeistä ja ruudinsavusta. Kun tykkien tulen ohjasi siihen kohtaan missä jokin tulittava tykki havaittiin, voi sanoa että aina jokin ammuksista myös osui tarkoitettuun kohteeseen, koska tykkien asemia ei vaihdettu. Kapeikossa sijannut puusiltakin oli juuri ennen taistelua purettu, ja tästä seurasi se, että venäläiset eivät kyenneet käyttämään hyväkseen lukumääräistä ylivoimaansa, ja lopulta kävi sitten niin, että he eivät millään päässeet tästä kohtaa läpi, lukuisista yrityksistään huolimatta. He kiersivätkin pääjoukkoineen tämän hankalan paikan, ja valloittivat Mikkelin joksikin aikaa, koska siellä ei puolustusta ollut. Myöhemmin venäläiset tosin työnnettiin sieltäkin takaisin. Tuntuu jotenkin merkillisestä, että venäläisten joukkojen upseereista monet olivat Ruotsi-Suomen parhaita poikia, mutta suomalaiset ruotsisuomalaiset offiseerit olivat tässä kohtaa valinneet paremmin taistelupaikan. Mikkelin siviilit seurasivat kuulemma taistelun kulkua Naisvuorelta. Porrassalmen taistelu ei kuitenkaan ollut ihan niin mittava ja merkittävä kuin legendoissa on annettu ymmärtää, mutta se antoi suomalaisille lisää itsevarmuutta kun oli sentään onnistuttu pysäyttämään suurvallan armeija, ja lyömään se takaisin. Kyse oli lähinnä paikallisesta kahakasta, joka oli kuitenkin verinen, koska joukot joutuivat keskenään käsikähmään kapeikossa, ja siinä lajissa suomalaiset ovat olleet aina parempia kuin muut. On eri asia tappa vastustaja lähietäisyydellä pistimillä ja puukoilla

sohimalla kuin ampua hänet sadan metrin päästä. Muistan kun armeija-aikoinani meidät marssitettiin usein tänne, ja hehkutettiin suomalaisten uljautta ja sotilaallista rohkeutta. Nythän Savon Prikaatia ei enää ole, tai niin olen asian tietävinäni. Toivottavasti olen väärässä, mutta kun en ole.